

סקירה משווה בנושא:
הקבוצות המוגנות בעבירות שנאה

מוגש לוועדת החוקה, חוק ומשפט

כתיבה: דינה צדוק ודפנה בן-פורת, עובדות מחקר ומידע

אישור: הודיה קין, ראש צוות

עריכה לשונית: מערכת "דברי הכנסת"

ה' בחשוון תשס"ה

20 באוקטובר 2004

מבוא

מסמך זה הוכן לבקשתה של עו"ד סיגל קוגוט, היועצת המשפטית לוועדת החוקה, חוק ומשפט, כרקע לדיוני הוועדה בהצעת חוק העונשין (תיקון – הסתה לגזענות), התשס"ד-2003.¹ **במסמך נסקרת הדרך שבה מוגדרות הקבוצות המוגנות במסגרת עבירות שנאה או במסגרת הנסיבות להחמרת הענישה הקבועות במדינות שונות, קרי – הקבוצות שכלפיהן יכולה עבירת שנאה להיות מכוונת והקבוצות שהשתייכות הקורבן אליהן היא מניע המהווה נסיבה מחמירה בעת קביעת העונש. הכוונה במונח "עבירת שנאה" היא לעבירה שהמניע לה הוא שנאה, עוינות, דעה קדומה וכדומה, כלפי קבוצה מוגנת.**

המדינות הנסקרות במסמך זה הן: **אירלנד, ארצות-הברית, בלגיה, בריטניה, גרמניה, דנמרק, הולנד, נורבגיה, ניו-זילנד, צרפת, קנדה, שבדיה ושווייץ.**

מן הסקירה עולה כי ברוב המדינות החקיקה מגדירה מפורשות את הקבוצות המוגנות במסגרת עבירות שנאה או במסגרת הנסיבות להחמרת הענישה. מכלל המדינות שנסקרו, רק בגרמניה נקבעה עבירת הסתה לשנאה כלפי כל קבוצה באוכלוסייה, ללא הגדרת מאפייניה, ובמדינת ג'ורג'יה בארצות-הברית לא הוגדרה הקבוצה המוגנת במסגרת הנסיבות להחמרת הענישה בגין עבירה שבוצעה בשל דעה קדומה.

כמו כן, בכמה מהמדינות נמצא כי בעבירות שנאה שונות מוגדרות קבוצות מוגנות שונות, וכי יש הבדל בין הקבוצות המוגנות בעבירות שנאה לבין הקבוצות המוגנות במסגרת הנסיבות להחמרת הענישה.

1. אירלנד

באירלנד קיים חוק נפרד למניעת הסתה לשנאה.² בחוק זה מוגדרות כמה עבירות בגין מעשים שעלולים לעורר שנאה, ובהגדרה נכללת שנאה על רקע גזע, צבע עור, לאום, דת, מוצא אתני או לאומי, נוודות או נטייה מינית. העבירות הקבועות בחוק הן: מעשים שסביר להניח כי יעוררו שנאה,³ שידורים שסביר להניח כי יעוררו שנאה,⁴ הכנת חומר שסביר להניח כי יעורר שנאה או החזקת חומר כאמור.⁵

2. ארצות-הברית

2.1 חקיקה פדרלית

החוק הפדרלי⁶ אוסר שימוש בכוח או איום בכוח כדי לפגוע באדם, להפחידו או להפריע לו בשל גזעו, צבעו, עורו, דתו או מוצאו הלאומי. כיום עדיין מתקיימים דיונים על הצעת חוק פדרלית שמטרתה להוסיף לסעיף האמור עבירות שהמניע להן הוא מין, נטייה מינית או מוגבלות.⁷ הצעת החוק עברה בסנאט ב-15 ביוני 2004.⁸

¹ מטרת המסמך היא להוסיף על: מרכז מחקר ומידע, הכנסת, מין או נטייה מינית כרקע לעבירת הסתה או כמניע המהווה נסיבה מחמירה - סקירה משווה, כתבו דפנה בן-פורת ודינה צדוק, 12 ביולי 2004.

² Prohibition of Incitement to Hatred Act 1989.

³ סעיף 2 בחוק.

⁴ סעיף 3 בחוק.

⁵ סעיף 4 בחוק.

⁶ 18 U.S.C. section 245.

⁷ Janna C. Romaine, "Fourth Annual Review of Gender and Sexuality Law, Constitutional Law Chapter, Hate Crimes", *The Georgetown Journal of Gender and the Law* 4, 2002, 115.

⁸ הליגה למניעת הסתה (Anti Defamation League), אתר האינטרנט, <http://www.adl.org>, תאריך הכניסה: 6 ביולי 2004.

נוסף על האמור נקבעו קווים מנחים להחמרת הענישה כאשר מדובר בעבירת שנאה (hate crime).⁹ "עבירת שנאה" היא עבירה שבוצעה על רקע השתייכותו של אדם לקבוצה המוגדרת על-פי גזע, צבע עור, דת, מוצא לאומי או אתני, מין, מוגבלות או נטייה מינית.¹⁰

2.2. חקיקה מדינתית

במדינות שונות בארצות-הברית עבירות שנאה מוגדרות בצורות שונות. בכמה מהמדינות עבירות שנאה מוגדרות כעבירות בפני עצמן, ובכמה מהמדינות קבועה החמרת ענישה במקרים שבהם המניע לביצוע העבירה הוא השתייכותו של אדם לקבוצה מוגדרת.¹¹ ברובן הגדול של המדינות הקבוצות המוגנות לעניין זה מוגדרות בחוק.¹²

להלן דוגמאות אחדות לדרך שבה הנושא מוסדר בחקיקה המדינתית:

- במדינת ויסקונסין יש חקיקה להחמרת הענישה במקרים שבהם הנאשם בחר את קורבן העבירה או את הרכוש נשוא העבירה בשל אמונתו או תפיסתו של הנאשם שעניינו הגזע, הדת, צבע העור, המוגבלות, הנטייה המינית או המוצא של הקורבן, של בעליו של הרכוש או של המחזיק בו.¹³
- במדינת טקסס החוק קובע החמרת ענישה במקרים שבהם הנאשם בחר בקורבן העבירה או ברכוש נשוא העבירה בשל דעתו הקדומה של הנאשם נגד קבוצה המוגדרת על-פי גזע, צבע עור, מוגבלות, דת, ייחוס או מוצא לאומי, גיל, מין או העדפה מינית.¹⁴
- במדינת וירג'יניה המערבית מוגדרת עבירה נפרדת של פגיעה באדם או בזכות המוקנית לו על-פי החוקה והחוק בשל גזעו, צבע עורו, דתו, ייחוסו, מוצאו הלאומי, השתייכותו הפוליטית או מינו.¹⁵ נוסף על כך נקבעת החמרת הענישה בגין כל פשע או עוון שבוצעו נגד אדם בשל מאפיינים אלה.¹⁶
- לעומת זאת, במדינת ג'ורג'יה החוק קובע החמרת ענישה במקרים שבהם הנאשם בחר את הקורבן או את הרכוש נשוא העבירה בשל דעה קדומה, ללא הגדרת הקבוצות המוגנות.¹⁷

---

⁹ את הקווים המנחים פרסמה הוועדה לענישה פלילית, בהתאם לחובה שהוטלה עליה ב- The Hate Crime Sentencing Enhancement Act 1994, 28 U.S.C. 994.

¹⁰ 18 U.S.C. 3A1.1.

¹¹ Texas Senate Research Center, "Hate Crimes", February 1999, in: <http://www.senate.state.tx.us/src>.

¹² יצוין כי גם בחקיקה לדוגמה של הליגה למניעת הסתה (Anti-Defamation League), שעל בסיסה ניסחו מדינות רבות בארצות-הברית את החקיקה, מוגדרות באופן מפורש הקבוצות המוגנות במסגרת עבירות השנאה ובמסגרת העילות להחמרת הענישה.

¹³ The Criminal Code of Wisconsin, chapter 939.645.

¹⁴ Texas Code of Criminal Procedure, article 42.014, Texas Penal Code, section 12.47.

¹⁵ West Virginia Code, section 61-6-21 (b) and (c).

¹⁶ West Virginia Code, section 61-6-21 (d).

¹⁷ Georgia State Code, Title 17, Chapter 10, section 17.

3. בלגיה¹⁸

החוק שעניינו גזענות ושנאת זרים¹⁹ קובע עבירת **הסתה לשנאה, להפליה או לאלימות** כלפי אדם או כלפי חברי קהילה מסוימת בשל **צבע עור, גזע משוער**,²⁰ **שושלת** (descent), **מוצא לאומי או מוצא אתני**.

החוק שעניינו הפליה²¹ מרחיב את הקבוצות המוגנות הקבועות בחוק שענינו גזענות ושנאת זרים בכל הקשור לעבירה האמורה לעיל, ומוסיף להן **מין, נטייה מינית, מעמד אזרחי, לידה, מצב כלכלי, גיל, דת, אידיאולוגיה, מצב בריאותי בהווה או בעתיד, נכות או מאפיין פיזי**.

נוסף על האמור, החוק שענינו הפליה קובע **החמרת ענישה** במקרים שבהם אחד המניעים לעבירה היה שנאה, עוינות או בוז כלפי אדם על בסיס כל אחד מהמאפיינים שפורטו לעיל. החמרת הענישה במקרים אלה קבועה בהקשר של עבירות מסוימות, בעיקר עבירות אלימות.²²

4. בריטניה²³

החקיקה בבריטניה קובעת עבירה של **הסתה לשנאה** על רקע דתי או גזעני. נוסף על כך יש הוראות חוק הקבועות החמרת ענישה במקרה שבו העבירה בוצעה על רקע שנאה כלפי קבוצות מוגדרות, כמפורט להלן.

ה-Public Order Act 1986 קובע עבירות של **הסתה לשנאה על רקע גזעני**: "שנאה על רקע גזעני" היא שנאה לקבוצה המוגדרת על-פי **צבע עור, גזע, לאום, אזרחות, מוצא אתני או מוצא לאומי**.²⁴

ה-Crime and Disorder Act 1998 קובע **החמרת ענישה** בעבירות מסוימות²⁵ שבוצעו נגד "קבוצה גזעית" או "קבוצה דתית". הענישה תוחמר במקרה שהעבריין הביע עוינות כלפי הקורבן בעת ביצוע העבירה או מייד לפני או אחרי ביצועה, בהקשר של השתייכות הקורבן לקבוצה גזעית או דתית, או במקרה שהמניע לעבירה היה עוינות כלפי חברים בקבוצה גזעית או דתית.

"קבוצה גזעית" היא קבוצת אנשים המוגדרת על-פי **גזע, צבע עור, לאום, אזרחות, מוצא אתני או מוצא לאומי**. "קבוצה דתית" היא קבוצת אנשים המוגדרת על-פי **אמונה דתית או אי-אמונה דתית**.

ה-Criminal Justice Act 2003 מחייב את בתי-המשפט לשקול **החמרת ענישה** במקרה שהעוינות של העבריין כלפי הקורבן או המניע לעבירה נבעו מ**נטייה מינית או נכות של הקורבן**.

¹⁸ מר Alexander Hoefmans, מחלקת זכויות האדם במשרד המשפטים של בלגיה, מידע שהתקבל בדואר אלקטרוני, 24 בספטמבר 2004.

¹⁹ Anti-racism and Xenophobia Law 1981.

²⁰ החוק שונה בשנים האחרונות כך שבמקום המונח "גזע" (race) מופיע המונח "גזע משוער" (supposed race), כדי להדגיש כי רעיון הגזע הוא חסר כל ביסוס מדעי במציאות.

²¹ Non-discrimination Law 2003.

²² מדובר בעבירות תקיפה מינית, אונס, רצח, הריגה, תקיפה, מחדל מהגשת עזרה, פגיעה בחירות האדם או בפרטיות ביתו, הטרדה, השמצה, הצתה, הרס או פגיעה במזון, בטובין או בנכסים ניידים אחרים.

²³ הגב' Sally Broadbridge, מחלקת הפנים בבית-הנבחרים בבריטניה, מידע שהתקבל בדואר אלקטרוני, 15 בספטמבר 2004.

²⁴ החוק קובע עבירות של הסתה בהתנהגות, בדיבור, בשידור, בהצגת חומר כתוב, בפרסום, בהפצה של חומר ועוד. יצוין כי נוסף על כך, במסגרת החוק שעניינו עבירות בכדורגל, Football (Offences) Act 1991, נקבעה עבירה של שירת פזמונים גזעניים במשחקי כדורגל.

²⁵ העבירות הרלוונטיות הן תקיפה, נזק פלילי, פגיעה בסדר הציבורי והטרדה. נוסף על כך, על-פי ה-Criminal Justice Act 2003 וה-Powers of Criminal Courts (Sentencing Act) Act 2000, בתי-המשפט חייבים להביא בחשבון עוינות על רקע דתי או גזעני בעת מתן גזר-הדין בעבירות אחרות.

5. גרמניה²⁶

החוק הפלילי של גרמניה קובע שורת עבירות כלפי קבוצות מוגנות המוגדרות על-פי **אמונה, דת או פילוסופיית חיים**.²⁷

נוסף על כך, החוק קובע כמה עבירות כלליות, שבהן **הקבוצה המוגנת אינה מוגדרת**, ובכללן עבירת הסתה לשנאה, לאלימות או למעשים שרירותיים **נגד חלקים מהאוכלוסייה** ("segments of the population").²⁸

6. דנמרק

חוק העונשין בדנמרק קובע **עבירה של הסתה**.²⁹ על-פי עבירה זו, אדם אשר מפיץ בכוונה הצהרות או דיווחים אחרים אשר גורמים ללעג לקבוצת אנשים מסוימת, להשפלתה או לאיום עליה על רקע **מוצאם הגזעי, צבע עורם, מוצאם הלאומי או האתני, אמונותיהם או נטייתם המינית**, עובר עבירה פלילית.³⁰

7. הולנד

חוק העונשין בהולנד קובע כמה **עבירות** הקשורות להתנהגות שעשויה לפגוע בקבוצות מוגנות, המוגדרות על-פי **גזע, דת, אמונה או נטייה מינית**, ואלה הן:³¹ התבטאות משמיצה, הסתה לשנאה, להפליה או לאלימות והתבטאות באופן שעלול לפגוע או לגרום להסתה לשנאה, להפליה או לאלימות.

8. נורבגיה

חוק העונשין של נורבגיה קובע, במסגרת העבירות נגד הסדר הכללי והשלום, עבירה של התבטאות בפומבי או של הפצת התבטאות מאיימת, מעליבה או חושפת אדם אחר או קבוצת אנשים לשנאה, לרדיפה או לבוז, בשל **אמונתם, גזעם, צבע עורם, מוצאם האתני או הלאומי, נטייתם ההומוסקסואלית או אורח חייהם ההומוסקסואלי**.³²

---

²⁶ הגב' Verena Bley מהבית התחתון בפרלמנט של גרמניה, מידע שהתקבל בדואר אלקטרוני, 17 בספטמבר 2004.

²⁷ בעבירות נכללים: אמירה מעליבה כלפי אמונות, קהילות דתיות או ארגונים הפועלים למען פילוסופיית חיים מסוימת, פגיעה באפשרות לנהוג לפי מנהגי דת, הפרעה לטקס הלוויה, חילול קברים ופגיעה בגופות. סעיפים 166–168 בחוק הפלילי.

²⁸ סעיף 130 בחוק הפלילי.

²⁹ Act 626 of 1987, article 266b.

³⁰ International Gay and Lesbian Human Rights Commission, **Antidiscrimination Legislation – a worldwide summary**, 1999, <http://www.iglhrc.org/files/iglhrc/reports/990604-antidis.pdf>.

³¹ Penal code (1992), כפי שתורגם לאנגלית באתר האינטרנט של הלשכה הלאומית למלחמה בהפליה גזעית בהולנד (National Bureau against Racial Discrimination), <http://www.lbr.nl/euroinfo/english/nondiscr.html>, תאריך הכניסה: 23 בספטמבר 2004.

³² General Civil Penal Code 1902, כפי שתורגם על-ידי ספריית הפקולטה למשפטים של אוניברסיטת אוסלו, ומוצג באתר <http://www.ub.uio.no/ujur/ulovdata/>, תאריך הכניסה: 23 בספטמבר 2004.

9. ניו-זילנד

בחוק הענישה³³ של ניו-זילנד נקבע כי על בית-המשפט להביא בחשבון **נסיבות מחמירות** ובכללן, בין השאר, מקרים שבהם הנאשם ביצע את העבירה בשל עוינות כלפי קבוצה בעלת מאפיינים משותפים כגון **גזע, צבע, לאום, דת, זהות מינית, נטייה מינית, גיל או מוגבלות**, וזאת במקרים שבהם העוינות היתה על רקע מאפיינים משותפים אלה והנאשם האמין כי הקורבן היה בעל אותם מאפיינים.

10. צרפת³⁴

החוק העוסק במניעת פעולות הנובעות מגזענות, מאנטישמיות או משנאת זרים³⁵ אוסר כל הפליה על רקע השתייכות או אי-השתייכות לקבוצות המוגדרות על-פי **מוצא אתני, לאום, גזע או דת**.

בשנת 2003 נחקק תיקון לחוק הפלילי בצרפת שעניינו **החמרת הענישה** על עבירות בעלות אופי גזעני, אנטישמי או על רקע שנאת זרים. חוק זה קובע באופן כללי כי העונש על עבירה יוחמר אם העבירה בוצעה בשל השתייכות או אי-השתייכות, ודאית או משוערת, של הקורבן לקבוצה המוגדרת על-פי **מוצא אתני, לאום, גזע או דת**. בעבירות מסוימות גם נקבעה דרגת ההחמרה בענישה.³⁶

11. קנדה

החוק הפלילי של קנדה קובע עבירות של **הסתה לשנאה** (hate propaganda)³⁷ – תמיכה ברצח והסתה לשנאה. מדובר בעבירות המכוונות כלפי חברי "קבוצה מוגדרת" (identifiable group), שהיא קבוצת אנשים הנבדלת על-פי **צבע העור, הגזע, הדת, המוצא האתני או הנטייה המינית של חבריה**.

החוק קובע כי בין **הנסיבות המחמירות** המובאות בחשבון בעת מתן גזר-הדין על בית-המשפט להתחשב בהוכחה כי העבירה בוצעה ממניע של דעה קדומה או שנאה על בסיס **גזע, מוצא לאומי או אתני, שפה, צבע, דת, גיל, נכות מנטלית או פיזית, מין, נטייה מינית או כל מאפיין דומה אחר**.³⁸

³³ New Zealand Sentencing Act, 2002.

³⁴ מר Bruno Vieillefosse, מחלקת המידע והמולטי-מדיה בפרלמנט של צרפת, מידע שהועבר בדואר אלקטרוני, 2 בספטמבר 2004.

³⁵ loi n° 90-615 du 13/07/1990, tendant à réprimer tout acte raciste, antisémite ou xenophobe.

³⁶ ההשתייכות לאחת הקבוצות המוגדרות הוספה כקריטריון להחמרת הענישה, בד בבד עם קריטריונים נוספים בכמה עבירות, ובהן רצח, עינויים ומעשים ברבריים, מעשי אלימות בדרגות שונות של חומרה וגרימת נזק לרכוש בדרגות שונות של חומרה.

³⁷ An Act to Amend the Criminal Code (Hate Propaganda), Statutes of Canada 2004, Chapter 14.

³⁸ Julian Roberts & Andrew Hastings, "Sentencing in Cases of Hate-Motivated Crime: An Analysis of Subparagraph 718.2(a)(i) of the Criminal Code", *Queen's Law Journal* 27, 2001, p. 93.

12. שבדיה³⁹

החוק הפלילי של שבדיה קובע עבירות שנאה, שעיקרן עבירת הסתה ועבירת הפליה כלפי קבוצות מסוימות.⁴⁰ הקבוצות המוגנות בעבירת ההסתה הן קבוצות לאומיות, אתניות או אחרות המוגדרות על-פי מאפייני גזע, צבע עור, מוצא לאומי או אתני, אמונה דתית או נטייה מינית. עבירת הפליה נחשבת עבירה המכוונת כלפי הקורבן – אדם או קבוצה – על רקע הגזע, צבע העור, המוצא הלאומי או האתני, האמונה הדתית או הנטייה ההומוסקסואלית שלו.

החוק הפלילי קובע גם החמרת ענישה בעבירות שנאה, ומחייב את בית-המשפט, בעת מתן גזר-הדין בכל עבירה, לתת משקל מיוחד למקרים שבהם המניע לעבירה היה גזעני או מניע דומה אחר. הקבוצות המוגנות בהוראת חוק זו מוגדרות על בסיס גזע, צבע עור, מוצא לאומי או אתני, אמונה דתית, נטייה מינית או מאפיינים דומים.⁴¹

13. שווייץ⁴²

החוק הפלילי בשווייץ קובע שלוש עבירות שמבוצעות נגד אדם בשל השתייכותו לקבוצה מוגדרת:

- רצח עם⁴³ – הרג, פגיעה פיזית או מנטלית או פגיעה בילודה מתוך כוונה לגרום להשמדה מלאה או חלקית של קבוצה המוגדרת על-פי לאום, גזע, דת או השתייכות אתנית;
  - הפליה גזעית⁴⁴ – הפצת תעמולה נגד קבוצה המוגדרת על-פי גזע, השתייכות אתנית או דת, או הפלייתה על רקע מאפיינים אלה;
  - פגיעה בחופש האמונה והפולחן⁴⁵ – פגיעה ברגשותיה של קבוצה המוגדרת על-פי דת.
- החוק גם קובע באופן כללי כי מניעיו של הנאשם יובאו בחשבון כשיקול בקביעת מידת הענישה,⁴⁶ בלא התייחסות מיוחדת למניע של שנאה.

---

³⁹ מר Martin Valfridsson, יועץ משפטי במחלקה הפלילית במשרד המשפטים של שבדיה, מידע שהתקבל בדואר אלקטרוני, 16 בספטמבר 2004.

⁴⁰ סעיפים 8 ו-9 בפרק 16 ב-Penal Code.

⁴¹ סעיף 2 בפרק 29 של ה-Penal Code.

⁴² הגב' Cornelia Binz, משרד המשפטים של שווייץ, מידע שהתקבל בדואר אלקטרוני, 15 בספטמבר 2004.

⁴³ סעיף 264 בחוק הפלילי.

⁴⁴ סעיף 261 בחוק הפלילי.

⁴⁵ סעיף 261 בחוק הפלילי.

⁴⁶ סעיף 63 בחוק הפלילי.